

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Jan Dáňa
advokát
IČO 662 54 116
Václavské náměstí 837/11
11000 Praha 1

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
11000 Praha 1

Zástupce

Mgr. Robert Němec, LL.M.
advokát
IČO 662 41 821
Jáchymova 26/2
11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/692/2017 - 10

Praha 26. 9. 2018

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 26. 6. 2017 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, o vydání bezdůvodného obohacení ve výši 25.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z pojistné smlouvy č. ■ uzavřené dne 10. 12. 2012, eventuálně o určení neplatnosti ujednání o nákladech a poplatcích v pojistné smlouvě č. ■ uzavřené dne 10. 12. 2012, takto:

- I. **Instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku ve výši 4.899 Kč (slovy čtyři tisíce osm set devadesát devět korun českých) s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 1.399 Kč od 28. 6. 2017 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci nálezu.**
- II. **Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.**
- III. **Instituce, Česká pojišťovna a.s., je povinna zaplatit sankci podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč (slovy patnáct tisíc korun českých) na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. ú. 19-3520001/0710, var. symbol 6922017, konst. symbol 558, a to do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.**

Odůvodnění:

1 Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá vydání bezdůvodného obohacení z důvodu neplatnosti pojistné smlouvy, eventuálním petitem se domáhá určení neplatnosti ujednání o nákladech a poplatcích pojistné smlouvy.

Finanční arbitr zjistil, že dne 10. 12. 2012 uzavřel Navrhovatel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění PROFI Invest*, s počátkem pojištění dne 1. 1. 2013 a pojistnou dobou 17 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s pojistnou

částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a s měsíčním běžným pojistným ve výši 500 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“).

Finanční arbitr zjistil, že Pojistná smlouva obsahuje prohlášení pojistníka, že „[j]ako pojistník potvrzuji, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) ŽP-VPP-DIM-0001 a ŽP-DPP-DIM-0003 pro sjednaná pojištění a byl(a) s nimi seznámena“. Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění označené jako ŽP-VPP-DIM-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky životního pojištění označené jako ŽP-DPP-DIM-0003 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“).

Pojistná smlouva je smlouvou, ve které se sjednává pojištění pro případ smrti nebo dožití, tedy smlouvou o životním pojištění ve smyslu § 54 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném ke dni uzavření Pojistné smlouvy.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel Pojistnou smlouvu neuzavřel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak ho definují hmotněprávní předpisy. Finanční arbitr tedy pro účely tohoto řízení považuje Navrhovatele za spotřebitele, který může být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistné smlouvy i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, protože se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při nabízení a poskytování životního pojištění ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 a 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dána pravomoc českých soudů.

2 Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel namítá absolutní neplatnost Pojistné smlouvy pro nezpůsobilost Instituce ji uzavřít ve smyslu § 38 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“). Z poměru výše běžného pojistného za dobu trvání smlouvy a sjednané pojistné částky pro případ smrti Navrhovatel dovozuje, že pojišťovací složka je v Pojistné smlouvě pouze formální a dominantní složku tvoří investiční část. Navrhovatel argumentuje, že předmětem Pojistné smlouvy tak vůbec není pojištění, v důsledku čehož je Pojistná smlouva absolutně neplatná pro rozpor se zákonem č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Navrhovatel potvrzuje, že při uzavření Pojistné smlouvy obdržel Všeobecné a Doplnkové pojistné podmínky. Navrhovatel namítá, že s pojistnými podmínkami jako pojistník nebyl seznámen před uzavřením Pojistné smlouvy.

Navrhovatel namítá absolutní neplatnost Pojistné smlouvy pro nesjednání rozsahu pojistného plnění. Navrhovatel namítá neurčitost pojmů „pojistné“, „běžné pojistné“, „rizikové pojistné“ uvedených ve smluvní dokumentaci, což znemožňuje určit rozsah pojistného plnění z Pojistné smlouvy. Navrhovatel namítá neurčitost pojmu „kapitálová hodnota“ a způsobu její tvorby.

Navrhovatel namítá neurčitost pojmů „počáteční náklad“, „správní náklad“ a „inkasní náklad“, zakotvených v čl. 1 bodu 3 Doplňkových pojistných podmínek. Navrhovatel tvrdí, že přehled poplatků, na který odkazuje čl. 26 Všeobecných pojistných podmínek, Navrhovateli nebyl předán a Navrhovatel s ním nebyl seznámen. Navrhovatel argumentuje, že Instituce systémově neuváděla informace o nákladech ani na obchodních místech ani na internetových stránkách. Navrhovatel argumentuje, že je nedostatečné, aby byl při podpisu Pojistné smlouvy seznámen s existencí počátečních a správních nákladů v rámci nepřehledných ustanovení pojistných podmínek ale nikoli s jejich výší. Navrhovatel tvrdí, že Instituci v zásadě nic nebrání, aby přehled poplatků přiložila k návrhu Pojistné smlouvy společně s ostatními podmínkami. Navrhovatel odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. I. ÚS 1845/11 a nález ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11. Navrhovatel současně argumentuje, že Pojistná smlouva musí mít písemnou formu podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě a pod sankcí neplatnosti musí být určitost projevu vůle dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán. Navrhovatel argumentuje, že v důsledku nemožnosti stanovit výši nákladů a poplatků, není možné ani stanovit částku, o kterou se pravidelně snižuje kapitálová hodnota pojištění.

Navrhovatel tvrdí, že ho Instituce neinformovala ani o výši rizikového pojistného za sjednané životní pojištění, jehož hodnota je významná pro určení výše investiční složky investované podle zvolené investiční strategie.

Navrhovatel tvrdí, že v Pojistné smlouvě je neurčitě sjednán způsob, jakým se bude oprávněná osoba podílet na výnosech pojistitele v souladu s § 4 odst. 1 písm. g) zákona o pojistné smlouvě, když ujednání o tom, že o přiznání podílů na výnosech rozhodne představenstvo společnosti je nepřiměřeným smluvním ujednáním podle § 56 odst. 3 písm. c) starého občanského zákoníku.

Z výše uvedených důvodů Navrhovatel požaduje vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy ve výši 25.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení ode dne marného uplynutí lhůty stanovené v příslušné výzvě Instituci do zaplacení, a v případě, že finanční arbitr neshledá Pojistnou smlouvu neplatnou, požaduje Navrhovatel určení neplatnosti ujednání o nákladech a poplatcích, protože případná neplatnost těchto ujednání má zásadní vliv na výši budoucího plnění z Pojistné smlouvy v případě pojistné události i na výši odkupného.

3 Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Pojistnou smlouvu.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel před uzavřením Pojistné smlouvy převzal ručně vyplněný tiskopis Pojistné smlouvy, Všeobecné a Doplňkové pojistné podmínky, byl seznámen s modelací průběhu pojištění a svým podpisem Pojistné smlouvy stvrdil seznámení s pojistnými podmínkami. Instituce argumentuje, že jí nemůže být přičítáno k tíži, pokud Navrhovatel podpisem akceptoval uzavření smluvního vztahu, aniž by se zajímal o obsah podepisované smlouvy či smluvní dokumentace.

Instituce tvrdí, že Navrhovateli ničeho nebránilo vyžádat si před podpisem smlouvy delší časový prostor, příp. se dotázat podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele na body, kterým nerozumí a požádat jej o vysvětlení problematických pasáží. Instituce namítá, že pozdější snaha pojistníka vyvázat se ze smluvního vztahu s argumentem, že vlastně přesně nepochopil, k čemu se zavázal, neboť se ani příliš nezajímal o obsah ustanovení smluvní dokumentace, je v rozporu s principem poctivosti podle § 6 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“). Na Navrhovatele je podle Instituce nutno nahlížet jako na průměrného spotřebitele. Instituce odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006,

rozsudek ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1057/2009, na nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, na nález ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 3725/13.

Instituce argumentuje, že pokud byl Navrhovatel v omylu při uzavření Pojistné smlouvy, zavinil si takový omyl vlastní nedbalostí a nejedná se tak o omyl omluvitelný.

Instituce tvrdí, že Navrhovatele pravidelně informovala výročními dopisy a aktuálními stavy účtu o počtu podílových jednotek a o jejich aktuální hodnotě. Informace o cenách podílových jednotek jsou veřejně dostupné prostřednictvím webových stránek Instituce. K námitce Navrhovatele ohledně podílů na výnosech Instituce tvrdí, že zákon vyžaduje uvést informaci ohledně podílení se na výnosech jen v případě, že bylo podílení se na výnosech dohodnuto. Tak tomu v případě Pojistné smlouvy nebylo. Instituce argumentuje, že čl. 2 bod 3 odst. 3.1 Doplnkových pojistných podmínek upravuje podíl na výnosech z finančního umístění aktiv, což je způsob bonifikace oprávněných osob, když podíly se vztahují k účetní kategorii rezerv pojistného životních pojištění dle zákona o pojišťovnictví, nikoliv k výnosům pojistitele.

Instituce tvrdí, že netají žádný důležitý údaj o sjednaných pojistných smlouvách a Navrhovateli byly předány informace v rozsahu zákonem stanoveném. O existenci počátečních a správních nákladů byl Navrhovatel informován v čl. 1 bodu 3 Doplnkových pojistných podmínek, podle kterého je pojistitel oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele. Instituce argumentuje, že součástí pojistného jsou přirozeně i náklady související s Pojistnou smlouvou, které jsou zahrnuté ve výši pojistného stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele, takovým způsobem, aby jejich výše umožňovala Instituci splnit závazky obsažené v Pojistné smlouvě. Instituce argumentuje, že konkrétní částky vychází z interního nastavení pojistně matematických zásad pojistitele, přičemž v době uzavření Pojistné smlouvy jí nevyplývala povinnost o těchto zásadách Navrhovatele informovat.

Instituce argumentuje, že závazky spojené s pojištěním jsou hrazeny z kapitálové hodnoty s garantovanou technickou úrokovou mírou. Instituce namítá, že primárním účelem životního pojištění je poskytnutí pojistné ochrany, vyplacení pojistného plnění v případě pojistné události, a pro tyto účely pojistitel stanovuje u pojištění spojených s investicí pravidla pro nutné umístění části běžného pojistného určeného pro jednotlivá životní pojištění tak, aby byl schopen dostát závazkům spojeným s konkrétní pojistnou smlouvou a pro toto umístění byla logicky zvolena kapitálová hodnota s garantovanou technickou úrokovou mírou, u níž nedochází k výkyvům ceny podílových jednotek. Zájemce o pojištění na tuto skutečnost upozorňuje čl. 1 bod 2.6 Doplnkových pojistných podmínek.

K určitosti odkupného Instituce argumentuje, že z žádných zákonných ustanovení nevyplývá, že je Instituce povinna si s Navrhovatelem soukromoprávně sjednat konkrétní matematický výpočet odkupného. Instituce standardně na žádost výpočet odkupného provede.

K nedostatečné způsobilosti Instituce uzavřít Pojistnou smlouvu Instituce argumentuje, že Pojistná smlouva obsahuje platný závazek pojistitele poskytnout pojistné plnění v případě nahodilé události, kterou je buď smrt, nebo dožití. Pojistné plnění je přitom vázáno na kapitálovou hodnotu pojištění (podílové jednotky), jak předvídá zákon o pojistné smlouvě. Instituce tvrdí, že i kdyby došlo na její straně k překročení podnikatelského oprávnění, tato skutečnost by sama o sobě nemohla být důvodem neplatnosti Pojistné smlouvy a porušení licenčního oprávnění by muselo být konstatováno příslušným správním rozhodnutím.

Instituce argumentuje, že zaplacené pojistné slouží ke krytí tří složek, první je na pojištění pro případ smrti, druhá část je na tvorbu kapitálové hodnoty a třetí část slouží k úhradě nákladů. Vzhledem k variabilitě pojištění a změnám na kapitálovém trhu nelze kapitálovou hodnotu stanovit dopředu. Instituce tvrdí, že Pojistná smlouva byla sjednána v souladu s právními předpisy a neexistuje důvod, který by zakládal její absolutní neplatnost

Instituce argumentuje, že pojišťovací agent, společnosti OVB Allfinanz, a.s., IČO 48040410, samostatně odpovídá za škody, které svou činností jinému způsobí. Instituce tvrdí, že jako podřízený pojišťovací zprostředkovatel jednal ■ a jako tzv. tipař se na uzavření smlouvy podílel syn Navrhovatele. Instituce tvrdí, že podřízený pojišťovací zprostředkovatel informoval Navrhovatele dostatečně o sjednávaném produktu, jakož i o rizicích spojených s investováním finančních prostředků do vnitřních fondů Instituce.

Instituce vznáší námitku promlčení k právu Navrhovatele dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy pro omyl ve smyslu § 49a ve spojení s § 40a starého občanského zákoníku. Instituce vznáší námitku promlčení pro nárok na vydání bezdůvodného obohacení, resp. na náhradu škody, pro případ celkové i částečné neplatnosti Pojistné smlouvy. Instituce tvrdí, že Navrhovatel měl vědomost o důvodech údajné neplatnosti Pojistné smlouvy již v okamžiku jejího uzavření, protože disponoval veškerou smluvní dokumentací, ze které nyní svůj nárok vyvozuje. Závěr o neplatnosti Pojistné smlouvy je závěrem právním a od každé jednotlivé platby pojistného tak plyne jak tříletá objektivní, tak dvouletá subjektivní promlčecí doba.

Instituce tvrdí, že není pasivně legitimována v části účtovaných počátečních nákladů v celkové výši 6.162 Kč, neboť to není Instituce, kdo se měl údajně bezdůvodně obohatit, nýbrž pojišťovací zprostředkovatel, kterému tuto částkou jako provizi za sjednání Pojistné smlouvy vyplatila.

4 Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval strany sporu k jeho smírnému vyřešení. Navrhovatel byl ochoten akceptovat smírné řešení sporu za předpokladu, že mu Instituce uhradí veškeré jím uhrazené pojistné a náklady na právní zastoupení ve výši 3 úkonů právní služby. Instituce trvala na zamítnutí podaného návrhu.

Smírného řešení se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

5 Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů nebo Ústavního soudu. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení platnosti Pojistné smlouvy a nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení se zákonným úrokem z prodlení.

5.1 *Skutková zjištění*

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že

- a) Navrhovatel s Institucí uzavřeli Pojistnou smlouvu dne 10. 12. 2012, s počátkem pojištění dne 1. 1. 2013, s pojistnou dobou 17 let, s měsíčním běžným pojistným ve výši 500 Kč, sjednanou garantovanou částkou pro případ smrti 10.000 Kč, s umístěním 30 % běžného pojistného do dluhopisového fondu, 20 % běžného pojistného do zlatého fondu, 20 % běžného pojistného do fondu ropy a energetiky, 20 % běžného pojistného do fondu farmacie a biotechnologie, 10 % běžného pojistného do kapitálové hodnoty s vyhledávanou úrokovou mírou, s umístěním 80 % mimořádného pojistného do kapitálové hodnoty s vyhledávanou úrokovou mírou, 20 % mimořádného pojistného do dluhopisového fondu (*jak vyplývá z textu Pojistné smlouvy*);
- b) pojištění založené Pojistnou smlouvou bylo na základě výpovědi podané Navrhovatelem dne 23. 11. 2017 (podle razítka přijetí Institucí) ukončeno s výplatou odkupného, které bylo dne 22. 1. 2018 vyplaceno Navrhovateli ve výši 16.601 Kč (*jak vyplývá z vyjádření Instituce ze dne 12. 6. 2018*);
- c) Navrhovatel na základě Pojistné smlouvy uhradil pojistné v celkové výši 30.000 Kč, poslední platbu zaplatil dne 19. 12. 2017 (*jak vyplývá z přehledu zaplaceného pojistného předloženého Institucí dne 12. 6. 2018; Navrhovatel uhradil dne 19. 1. 2018 a 20. 2. 2018 dvě další platby pojistného ve výši 500 Kč, které však Instituce Navrhovateli dne 31. 1. 2018 a 1. 3. 2018 vrátila, finanční arbitr se proto těmito vrácenými přeplatky dále nezabýval a jako poslední zaplacenou platbu pojistného identifikoval platbu ze dne 19. 12. 2017 ve výši 500 Kč*).

5.2 Rozhodná právní úprava

Navrhovatel a Instituce uzavřeli Pojistnou smlouvu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě a starého občanského zákoníku. Podle § 1 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že *„[n]ejsou-li některá práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění upravena tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, řídí se občanským zákoníkem.“*

Podle § 3028 odst. 1 nového občanského zákoníku, který s účinností od 1. 1. 2014 nahradil starý občanský zákoník (a v oblasti poskytování soukromého pojištění i zákon o pojistné smlouvě platí, že se tímto zákonem (novým občanským zákoníkem) *„řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“* a podle odstavce 3 platí, že se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná) a *„vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“* řídí dosavadními právními předpisy, tedy zákonem o pojistné smlouvě a starým občanským zákoníkem.

Na pojistnou smlouvu obecně, a tedy i na Pojistnou smlouvu, je současně nutno nahlížet jako na tzv. absolutní neobchod (absolutní občanskoprávní vztah) a rovněž jako na smlouvu spotřebitelskou, jelikož naplňuje znaky uvedené v § 52 starého občanského zákoníku, kdy na jedné straně Pojistné smlouvy stojí Instituce jako osoba, která při uzavírání a plnění Pojistné smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, a na straně druhé Navrhovatel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která při uzavírání a plnění Pojistné smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Finanční arbitr při rozhodování sporu musí na Navrhovatele pohlížet minimálně jako na tzv. průměrného spotřebitele, definice průměrného spotřebitele je explicitně obsažena například v bodu 18 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. 5. 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES

a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004. Průměrným spotřebitelem se rozumí spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory. Shodné pojetí převzal i Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006, nebo v rozhodnutí ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1057/2009.

Praktickým projevem spotřebitelské ochrany je pak zejména zákaz tzv. zneužívajících klauzulí, ujednání, která ve smyslu § 56 starého občanského zákoníku zakládají v rozporu s požadavkem dobré víry a k újmě spotřebitele, značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Kritérium posuzování nerovnováhy v právech a povinnostech stran, resp. vážnost jeho aplikace, je pak umocněno tím, že se jedná o adhezní smlouvu, tedy o smlouvu spadající do kategorie smluv, kterou typizuje skutečnost, že obsah práv a povinností právního vztahu není dán vyjednáváním stran, ale záměrem, vůlí smluvní strany v postavení dodavatele.

5.3 Rozhodná smluvní úprava

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by Navrhovatel neměl před podpisem Pojistné smlouvy k dispozici všechny potřebné dokumenty a nemohl si je tedy řádně prostudovat, případně že by nemohl podpis pojistné smlouvy odložit o dobu k jejich prostudování potřebnou. Naopak, i sám Navrhovatel potvrdil, že při uzavření Pojistné smlouvy Všeobecné pojistné podmínky a Doplňkové pojistné podmínky obdržel a s jejich obsahem se seznámil.

Právní vztah založený Pojistnou smlouvou se tedy řídí Pojistnou smlouvou, Všeobecnými pojistnými podmínkami a Doplňkovými pojistnými podmínkami.

5.4 Posouzení platnosti Pojistné smlouvy

5.4.1. Ujednání o počátečních a správních nákladech

Finanční arbitr posuzoval, zda smluvní ujednání Doplňkových pojistných podmínek o strhávání nákladů jsou určitá ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku, podle kterého: „*[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.*“

Finanční arbitr z Tabulky měsíčního rizikového pojistného a nákladů za dobu trvání pojištění předložené Institucí dne 12. 12. 2017 zjistil, že Instituce odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění správní náklady ve výši 46,06 Kč (v celkové výši 2.717,54 Kč) a počáteční náklady ve výši 39,79 Kč (výše počátečních nákladů k datu uzavření Pojistné smlouvy činila podle vyjádření Instituce 6.162 Kč).

Podle čl. 1 bodu 3.1 Doplňkových pojistných podmínek platí, že „*3.1. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele.*“

Podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě musí mít pojistná smlouva písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění). Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 32 Odo 1242/2005, že „*[j]jde-li o právní úkon, pro který je stanovena pod sankcí neplatnosti písemná forma, musí určitost obsahu projevu vůle vyplývat z textu listiny, na níž je tento projev vůle zaznamenán.*“

Všechna ujednání Pojistné smlouvy tedy musí být písemná a zaznamenána určitě a srozumitelně. Určitost je chápána jako kvalita obsahu právního úkonu (viz rozhodnutí

Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1122/2010: „*Určitost představuje kvalitu obsahu právního úkonu; právní úkon je neurčitý, jestliže se jednajícím nezdařilo jednoznačným způsobem stanovit obsah vůle, přičemž neurčitost tohoto obsahu nelze odstranit a překlénout ani za použití výkladových pravidel*“).

Právní úkon není neurčitý, lze-li jeho obsah vyložit výkladem, viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005: „*Závěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit*.“

Z Doplňkových pojistných podmínek není ani výkladem seznatelná reálná výše ani způsob, který by vedl ke stanovení poměrné výše nákladů k placenému běžnému měsíčnímu pojistnému, které Instituce Navrhovateli strhává. Doplňkové pojistné podmínky nejsou doplněny žádným dalším ujednáním, které by upřesňovalo výši počátečních a správních nákladů.

Z Doplňkových pojistných podmínek vyplývá, že Instituce uplatňuje na vrub Navrhovatele jisté náklady, ty však nelze v rámci smluvního textu v žádné podobě identifikovat, resp. individualizovat, a nelze tudíž ani určit výši těchto počátečních nákladů a jiných nákladů a to ani přibližně, což potenciálně vede k absurdnímu důsledku stržení např. každého celého běžného pojistného.

Je pak právně irelevantní vzhledem k posuzování platnosti strhávání počátečních, správních nákladů, že se Navrhovatel a Instituce Pojistnou smlouvou po určitou dobu řídili. Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 22 Cdo 910/98, že „*[p]latné právo neumožňuje zpětné zhojení vad právních úkonů absolutně neplatných (konvalidaci)*.“

Přístup a závěry finančního arbitra jsou též v souladu se závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 3. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 661/2008, kde v tomto sporu podle článku X, bod 2.6 leasingové smlouvy v případě úplného zničení nebo odcizení předmětu leasingu náležely žalobkyni (leasingové společnosti) mj. „*odúročené finanční služby*“. Smlouva samotná, ani obchodní podmínky však nestanovily, jakým způsobem má být odúročení finanční služby provedeno, pojem finanční služby nedefinují, tento pojem není uveden ani ve splátkovém kalendáři. Soud prvního stupně proto došel k závěru, že ujednání obsažené v článku X, bod 2.6 obchodních podmínek, které jsou nedílnou součástí smlouvy mezi účastníky uzavřené (podle jejíhož obsahu vztahu mezi účastníky posuzoval), je absolutně neplatné podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku. Nejvyšší soud tento názor potvrdil, když „*[s] ohledem na skutková zjištění soudy učiněná vztahující se k obsahu smlouvy a obchodních podmínek i splátkového kalendáře jako jejích součástí považuje dovolací soud za správný závěr o neurčitosti pojmu "odúročená finanční služba" a s tím související závěr o neplatnosti příslušné části článku X, bod 2.6. smlouvy podle § 37 odst. 1 obč. zák.*“

Ujednání o strhávání počátečních a správních nákladů v čl. 1 bodu 3.1 Doplňkových pojistných podmínek je s ohledem na výše uvedené neurčité a podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatné.

5.4.2. Ujednání o rizikovém pojistném

Čl. 1 bod 1.6 a 1.7 Doplňkových pojistných podmínek upravuje rizikové pojistné takto: „*1.6. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.7. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně technických zásad pojistitele, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální*

zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného.“

Finanční arbitr z Tabulky měsíčního rizikového pojistného a nákladů za dobu trvání pojištění předložené Institucí dne 12. 12. 2017 zjistil, že Instituce odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění rizikové pojistné za pojištění smrti v rozmezí 6,57 Kč až 9,80 Kč.

V Pojistné smlouvě ani v Doplňkových pojistných podmínkách nebo jiných smluvních dokumentech, které tvoří součást Pojistné smlouvy, přitom není sjednána výše rizikového pojistného, které si Instituce strhává na pojištění smrti (tj. výše, v jaké Instituce rizikové pojistné strhávala, nemá jakoukoliv oporu ve sjednané Pojistné smlouvě).

Ujednání čl. 1 bodu 1.6 a 1.7 Doplňkových pojistných podmínek jsou neplatná z důvodu neurčitosti ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku a finanční arbitr odkazuje na důvody, kvůli kterým shledal neplatnost ujednání o počátečních a správních nákladech.

5.4.3. Ujednání o odkupném

Podle čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek platí, že *„[v]ýši odkupného pojistitel stanoví podle pojistně technických zásad.“* Podle čl. 1 bodu 8.3 Doplňkových pojistných podmínek platí, že *„[o]dkupné se určuje jako část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku pojištění.“*

Ustanovení § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě přitom stanoví, že *„[p]ro účely tohoto zákona se rozumí odkupným část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění“.*

Finanční arbitr chápe výše uvedené ustanovení zákona o pojistné smlouvě jako povinnost Instituce – jako odborníka spočítat v případě ukončení smlouvy konkrétní výši odkupného. To však neznamená, že by Instituce s Navrhovatelem neměla povinnost si soukromoprávně sjednat, jak Instituce výši odkupného vypočte např. tzv. odkupným koeficientem (x % kapitálové hodnoty pojistné smlouvy atd.). Toto ustanovení je spíše veřejnoprávního charakteru a míří na skutečnost, že pojišťovna musí mít výši odkupného nastavenou v souladu s pojistně matematickými metodami, tj. aby výše odkupného neohrožovala pojistný kmen atd.

Vymezení odkupného pouze odkazem na pojistně technické zásady (pojistně matematické metody) bez dalšího, se kterými se navíc pojistník, v tomto případě Navrhovatel, neměl možnost před uzavřením Pojistné smlouvy seznámit, a které nejsou její součástí, není dostatečně určité ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku a ujednání čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek a čl. 1 bodu 8.3 Doplňkových pojistných podmínek jsou tak neplatná.

5.4.4. Podstatné náležitosti Pojistné smlouvy

Podle § 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že *„[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“*

Podstatnou náležitostí pojistné smlouvy je tedy jednak závazek pojistitele *„v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění“* a proti tomu závazek pojistníka platit pojistné.

Další náležitosti pojistné smlouvy upravuje § 4 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě: *„Pojistná smlouva obsahuje vždy a) určení pojistitele a pojistníka, b) určení oprávněné osoby,*

c) určení, zda se jedná o pojištění škodové nebo obnosové, d) vymezení pojistného nebezpečí a pojistné události, e) výši pojistného, jeho splatnost a údaj o tom, zda se jedná o pojistné běžné nebo jednorázové, f) vymezení pojistné doby a doby, na kterou byla pojistná smlouva uzavřena, g) v případě pojištění osob, bylo-li dohodnuto, že se oprávněná osoba bude podílet na výnosech pojistitele, způsob, jakým se oprávněná osoba na těchto výnosech bude podílet.“

Navrhovatel napadá zejm. určitost sjednaného rozsahu pojistného plnění a určitost vymezení pojistného.

Úpravu pojistného plnění si v Pojistné smlouvě sjednali Navrhovatel a Instituce v čl. 2 bod 1 „Rozsah nároků“ Doplnkových pojistných podmínek následovně:

„1.1. Dožije-li se pojištěný dne uvedeného v pojistné smlouvě jako konec pojištění, pojistitel vyplatí pojištěnému sjednanou pojistnou částku pro případ dožití, byla-li sjednána při uzavření pojistné smlouvy a kapitálovou hodnotou pojištění ve výši stanovené k datu konce pojištění. Požádá-li o to pojištěný, pojistitel dohodne s pojištěným namísto jednorázového plnění výplatu doživotního nebo časově omezeného důchodu. Splátka důchodu nesmí činit méně než minimální výše uvedená v Přehledu poplatků.

1.2. Dojde-li v době trvání pojištění ke smrti pojištěného, nikoli následkem sebevraždy do dvou let trvání pojištění, pojistitel vyplatí oprávněné osobě sjednanou pojistnou částku pro případ smrti a kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu oznámení pojistné události pojistiteli.

1.3. Zemře-li pojištěný v prvních dvou letech trvání pojištění následkem sebevraždy, zanikají bez práva na plnění všechna sjednaná pojištění. V takovém případě pojistitel vyplatí oprávněné osobě kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu oznámení úmrtí pojistiteli. Není-li pojištěný zároveň pojistníkem, bude kapitálová hodnota pojištění vyplacena pojistníkovi.

1.4. Zemře-li pojištěný ve třetím nebo dalším roce trvání pojištění následkem sebevraždy a neuplynuly-li alespoň dva roky od posledního zvýšení pojistné částky, k němuž došlo z jiného důvodu než v důsledku indexace pojištění, vyplatí pojistitel oprávněné osobě součet nejnižší pojistné částky platné v průběhu dvou let před datem úmrtí pojištěného a kapitálové hodnoty pojištění ve výši stanovené k datu oznámení pojistné události pojistiteli.

1.5. V případě, že smrt pojištěného není pojistnou událostí, vyplatí pojistitel oprávněné osobě část kapitálové hodnoty stanovenou podle pojistně technických zásad pojistitele k datu, kdy se o smrti dozvěděl. Není-li pojištěný zároveň pojistníkem, bude tato částka vyplacena pojistníkovi.“

V Pojistné smlouvě si Navrhovatel sjednal pojistnou částku pro případ smrti 10.000 Kč, rozsah pojistného plnění doplňuje čl. 2 bod 1 Doplnkových pojistných podmínek tak, že v případě dožití Navrhovatel obdrží kapitálovou hodnotu pojištění a v případě smrti obdrží oprávněná osoba kapitálovou hodnotu pojištění a 10.000 Kč. Pojistné plnění je tedy přímo vázáno na kapitálovou hodnotu pojištění.

Kapitálovou hodnotu definuje bod 2.5. Doplnkových pojistných podmínek takto: „Kapitálovou hodnotou se rozumí aktuální hodnota pojištění a člení se na kapitálovou hodnotu s garantovanou technickou úrokovou mírou a kapitálovou hodnotu negarantovanou. Kapitálová hodnota se snižuje k 1. dni každého zúčtovacího období o rizikové pojistné za základní pojištění, počáteční a správní náklady a poplatky. Kapitálová hodnota se zvyšuje o zaplacené pojistné. Kapitálová hodnota se může měnit s ohledem na vývoj cen podílových jednotek jednotlivých vnitřních fondů. Dále se kapitálová hodnota může snižovat o mimořádné výběry. ...“

Pojem „kapitálová hodnota pojištění“ je sám o sobě určitý bez ohledu na to, zda Instituce snižovala bez platného právního důvodu kapitálovou hodnotu pojištění. Pojistná smlouva je smlouvou o investičním životním pojištění, pro které je typické, že část pojistného je investována do fondů a pojistitel jakkoliv negarantuje výnos fondu, který může být i záporný, tudíž výši pojistného plnění při dožití a též při smrti nemůže předem stanovit. Finanční arbitr tedy považuje pojistné plnění za sjednané dostatečně určitě.

Instituce na sebe převzala pojistné riziko výplaty částky 10.000 Kč v případě smrti Navrhovatele. Instituce tak na sebe převzala riziko v části pojištění pro případ smrti. Finanční arbitr investiční životní pojištění chápe jako kombinovaný produkt pojištění a investice, z logiky tohoto produktu tedy postačí, převzala-li Instituce pojistné riziko pouze v části produktu.

V Pojistné smlouvě je sjednáno „[c]elkové lhůtní pojistné za základní pojištění a za pojištění s ním sjednaná 500 Kč“, dále je zaškrtnuta možnost „pojistník je povinen pojistné platit měsíčně.“ Finanční arbitr tak konstatuje, že pojistné považuje za určitě ujednané ve smyslu § 4 odst. 1 písm. e) zákona o pojistné smlouvě.

Finanční arbitr tak uzavírá, že neshledal neplatnost některé z podstatných náležitostí Pojistné smlouvy.

5.4.5. Posouzení platnosti Pojistné smlouvy jako celku

Finanční arbitr výše shledal neplatnost ujednání o počátečních a správních nákladech, rizikovém pojistném a odkupném.

Podle § 41 starého občanského zákoníku platí, že „[v]ztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.“

K částečné neplatnosti právního úkonu finanční arbitr odkazuje na ustálený přístup Nejvyššího soudu, vyjádřený např. v rozhodnutí ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1867/2012: „oddělitelnost' části právního úkonu od ostatního jeho obsahu je třeba vždy dovodit výkladem z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo (§ 35 obč. zák.). Neoddělitelnost je tak třeba chápat ve smyslu obsahovém nikoliv reálné neoddělitelnosti; podle zásady favor negotii je pak třeba dávat přednost přístupu, který jinak zachovává ostatní části smlouvy (v projednávaném případě dohodu žalobkyně a žalované o provizi ve výši 5% z kupní ceny od 7.073.820,- Kč do 7.527.269,- Kč a ve výši 6% z kupní ceny 7.527.270,- Kč).“

Při posuzování věci z pohledu oddělitelnosti právního úkonu vyšel finanční arbitr ze zákonné definice pojistné smlouvy uvedené v § 2 zákona o pojistné smlouvě, že „[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“

Rozhodný je tedy závazek pojistníka platit pojistné a tomu odpovídá závazek pojistitele vyplatit pojistné plnění.

Vůle Instituce vyplatit pojistné plnění v kapitálové hodnotě snížené o náklady a rizikové pojistné byla zásadní při uzavírání Pojistné smlouvy. Finanční arbitr nezjistil, že by cílem, se kterým uzavřela Instituce Pojistnou smlouvu, nebylo poskytnout sjednaný pojistný produkt a nebylo současně realizovat vlastní ekonomickou činnost, nicméně neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném tento účel narušuje a finanční arbitr z toho dovozuje, že Instituce by bez nákladů a rizikového pojistného Pojistnou smlouvu neuzavřela, protože by poskytovala pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Neplatná ujednání o počátečních, správních nákladech a rizikovém pojistném nejsou proto ve smyslu § 41 starého občanského zákoníku oddělitelná od ostatních ujednání pojistných podmínek a Pojistná smlouva je tudíž neplatná jako celek.

5.5 Vydání bezdůvodného obohacení a námitka promlčení

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí: „(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“

Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že „[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal“.

Instituce se v tomto případě na úkor Navrhovatele bezdůvodně obohatila přijatým pojistným z neplatné Pojistné smlouvy a Navrhovatel se na úkor Instituce bezdůvodně obohatil tím, že z neplatné Pojistné smlouvy přijal odkupné.

Instituce vznesla v řízení před finančním arbitrem námitku promlčení pro vydání bezdůvodného obohacení pro případ neplatnosti Pojistné smlouvy. Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel k finančnímu arbitrovi 26. 6. 2017. Podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem se podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 112 starého občanského zákoníku staví promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku dvouletá, když platí, že „[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.“

Objektivní promlčecí doba je podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá, resp. desetiletá při úmyslném bezdůvodném obohacení, když platí, že „[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.“

Pokud jde o vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby, pak odkazuje finanční arbitr na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu, že „[v]zájemném vztahu subjektivní a objektivní promlčecí doby se právo promlčí uplynutím jedné z nich i tehdy, běží-li ještě druhá promlčecí doba“ (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).

Stran počátku běhu subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení Nejvyšší soud konstantně dovozuje, že „[z] hlediska posouzení počátku běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby podle § 107 odst. 1 obč. zák. je tedy rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Jinak řečeno, pro začátek běhu subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení se vyžaduje skutečná (prokázaná) a nikoli jen předpokládaná vědomost oprávněného. K tomu dochází tehdy, kdy oprávněný zjistí takové skutkové okolnosti, které mu umožní uplatnit jeho právo žalobou u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je pak rozhodující subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí takové okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005).

Prokázanou vědomost Navrhovatele o vzniku bezdůvodného obohacení finanční arbitr dovozuje teprve z dopisu Navrhovatele ze dne 2. 6. 2017, ve kterém Navrhovatel Instituci vyzval k nápravě, tj. ve kterém namítal vůči Instituci neplatnost Pojistné smlouvy a současně

ji vyzval ve lhůtě 15 dnů k vydání bezdůvodného obohacení. Argumentaci Instituce, že Navrhovatel již v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy věděl o neplatnosti Pojistné smlouvy a bezdůvodném obohacení Instituce, musí finanční arbitr odmítnout jako lichou, protože pouze na základě smluvní dokumentace se Navrhovatel nedozvěděl žádnou konkrétní výši nákladů, které Instituce následně Navrhovateli strhávala.

Jelikož od data 2. 6. 2017, tedy od okamžiku počátku plynutí subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení neuplynula do zahájení řízení před finančním arbitrem doba dvou let, použije se pro posouzení promlčení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení objektivní tříletá lhůta, což znamená, že mezní datum rozhodné pro promlčení vydání bezdůvodného obohacení je den 26. 6. 2014, tj. tři roky před podáním návrhu k finančnímu arbitrovi. Objektivní promlčecí doba začala běžet faktickým zaplacením každého pojistného. Pojistné, které Navrhovatel zaplatil před datem 26. 6. 2014 je promlčené, pojistné zaplacené po tomto datu je z hlediska vydání bezdůvodného obohacení nepromlčené.

Pokud by se Instituce měla bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele úmyslně, počítala by se místo objektivní tříleté promlčecí lhůty promlčecí lhůta desetiletá. Otázku prokazování úmyslu u bezdůvodného obohacení řešil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, ve kterém vyslovil závěr, že *„nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování Nejvyšší soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázaná.“*

O úmyslné bezdůvodné obohacení na straně Instituce by tedy šlo v případě, že by věděla nebo byla alespoň srozuměna s tím, že přijímáním běžného pojistného od Navrhovatele se bezdůvodně obohacuje. Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Instituce nebyla přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy, nebo že by Instituce měla úmysl (ať přímý či nepřímý) bezdůvodně se obohatit přijímáním pojistného na úkor Navrhovatele. Finanční arbitr nemůže pro posouzení promlčení v tomto případě desetiletou promlčecí dobu použít.

Protože finanční arbitr posoudil námitku promlčení, kterou vznesla Instituce, jako důvodnou, zabýval se pouze tím, jaká částka byla na pojistném z Pojistné smlouvy hrazena po datu 26. 6. 2014. Z výpisu plateb předloženého Institucí vyplývá, že Navrhovatel v období od 26. 6. 2014 (tj. období tří let před zahájením řízení před finančním arbitrem) do 19. 12. 2017 (tj. poslední platba pojistného), zaplatil pojistné ve výši 21.500 Kč (ve výpočtu 43 plateb pojistného ve výši 500 Kč). Finanční arbitr současně zjistil, že Instituce vyplatila Navrhovateli dne 22. 1. 2018 odkupné ve výši 16.601 Kč.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, že *„byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (dnešní terminologií bezdůvodných obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení. Jestliže tedy jde o vrácení vzájemných peněžitých plnění z neplatné smlouvy, je třeba po vzájemném zúčtování těchto plnění uložit plnění rozdílu jednomu z účastníků...Tyto teoretické i judikatorní závěry vycházejí z toho, že ustanovení § 457 obč. zák. upravuje (oproti dalším skutkovým podstatám bezdůvodného obohacení) povinnosti účastníků, kteří si navzájem plnili*

na základě neplatné nebo zrušené smlouvy, zvláštním způsobem; totiž tak, že požadavek jedné smluvní strany, aby jí bylo druhou smluvní stranou vráceno plnění, jež jí poskytla, může uspět, jen je-li žadatelem navenek deklarována i připravenost vrátit to, co na základě takové smlouvy obdržel od druhé smluvní strany on sám (jde-li o žalobu, musí se uvedený závazek promítnout i do znění tzv. žalobního petitu). V případě povinnosti vrátit si oboustranně plnění jde v režimu ustanovení § 457 obč. zák. o tzv. synallagmatický (vzájemně podmíněný) závazek (srov. k tomu dále ustanovení § 560 odst. 1 obč. zák.). Jsou-li obě plnění peněžité nebo jde-li o plnění, za něž musí být poskytnuta náhrada v penězích (srov. dikci § 458 odst. 1 obč. zák.), pak se specifická povaha ustanovení § 457 obč. zák. projevuje i tím, že v soudním řízení o žalobě o vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy lze přiznat pouze vrácení toho, oč peněžité plnění žalobce (nebo peněžité náhrada za ně) přesahuje peněžité plnění (nebo peněžitou náhradu za ně) poskytnuté mu podle smlouvy žalovaným. Při takovém postupu se nevyžaduje (nepředpokládá) projev směřující k započtení. Na platnosti vyslovených závěrů, k nimž se i nadále ve své rozhodovací praxi hlásí, nevidí Nejvyšší soud důvodu cokoliv měnit ani pro případ, že jeden nebo oba účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy jsou v konkursu... Také dobová úprava institutu započtení v občanském zákoníku (srov. ustanovení § 97 obč. zák. ve znění účinném před 1. 1. 1992, zmíněné i v R 26/1975) totiž zakazovala jednostranný zápočet některých pohledávek; v režimu ustanovení § 457 obč. zák. se však takový zákaz neprosadil... v intencích ustanovení § 457 obč. zák. vzniká povinnost vrátit plnění (a tedy i „právo na vrácení“) již v okamžiku přijetí takového plnění (předcházejícímu prohlášení konkursu). K tomuto okamžiku se vypořádávají (způsobem plynoucím z R 26/1975 a R 15/1989) i vzájemně poskytnutá plnění...“.

S ohledem na výše uvedené finanční arbitr zúčtoval, co si Navrhovatel a InSTITUTE vzájemně poskytli, tedy že InSTITUTE obdržela nepromlčené pojistné ve výši 21.500 Kč a v souvislosti s Pojistnou smlouvou vyplatila Navrhovateli odkupné ve výši 16.601 Kč a zjistil, že InSTITUTE je povinna z titulu bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy vydat Navrhovateli částku ve výši 4.899 Kč (ve výpočtu 21.500 Kč mínus 16.601 Kč).

Námítku InSTITUTE, že není pasivně legitimovaná co do výše provize, kterou následně vyplatila pojišťovacímu zprostředkovateli, finanční arbitr odmítá jako nedůvodnou a odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3911/2011, ze kterého vyplývá, že v případě vypořádání vztahů z bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy jsou ve vzájemném vztahu pouze její smluvní strany: „Otázka aktivní i pasivní věcné legitimace v případě vydání bezdůvodného obohacení získaného na základě neplatné či zrušené smlouvy je v judikatuře Nejvyššího soudu konstantně řešena: „Z [dikce] ustanovení § 457 obč. zák. vyplývá, že spočívá-li bezdůvodné obohacení v plnění na základě neplatné smlouvy, jsou ve vzájemném vztahu pouze její účastníci; to platí bez ohledu na to, zda se v souvislosti s plněním z neplatné smlouvy obohatil i někdo jiný nebo zda v souvislosti s plněním z této smlouvy došlo k bezdůvodnému obohacení i na úkor někoho jiného“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 5. 2005, sp. zn. 33 Odo 351/2004...).“

5.6 Úrok z prodlení

Podle § 517 odst. 2 starého občanského zákoníku platí, že „[j]de-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení, není-li podle tohoto zákona povinen platit poplatek z prodlení; výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis“.

Právo požadovat úroky z prodlení vyplývá přímo ze zákona a jediným předpokladem, který pro vznik tohoto práva občanský zákoník v § 517 odst. 1 starého občanského zákoníku vyžaduje, je, aby byl dlužník s plněním svého dluhu v prodlení, protože platí, že „[d]lužník, který svůj dluh řádně a včas nesplní, je v prodlení. [...]“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99, dovedl, že „[b]ezdůvodné obohacení tedy představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal. Jestliže tento dluh (povinnost vydat bezdůvodné obohacení) nespočívá v povinnosti vydat věc, nýbrž v povinnosti platební, je nepochybné, že jde o dluh peněžitý, s jehož řádným a včasným nesplněním spojuje ustanovení § 517 obč. zák. nepříznivý důsledek vzniku prodlení na straně dlužníka s právem věřitele požadovat vedle plnění i úroky z prodlení.“

K otázce splatnosti bezdůvodného obohacení zaujímá Nejvyšší soud konstantní stanovisko, že „bezdůvodné obohacení představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal, přičemž bezdůvodné obohacení patří mezi nároky, u nichž není zákonnou úpravou stanovena splatnost pohledávek vzniklých z tohoto právního titulu, doba plnění je u nich obvykle vázána na výzvu věřitele podle § 563 obč. zák., teprve výzvou k plnění se dluh stává splatným a dlužník je povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán.“ (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4260/2009).

Finanční arbitr zjistil, že výzvu k vydání bezdůvodného obohacení z Pojistné smlouvy ve smyslu § 563 starého občanského zákoníku učinil Navrhovatel v okamžiku, kdy dopisem datovaným ke dni 2. 6. 2017 vyzval Instituci k vydání bezdůvodného obohacení ve výši 25.000 Kč a to ve lhůtě 15 dnů od doručení výzvy. Jelikož Navrhovatel stanovil ve výzvě k vydání bezdůvodného obohacení 15denní lhůtu k plnění počínající od doručení výzvy Instituci, a jelikož finanční arbitr nemá prokázané dřívější doručení výzvy než ke dni 12. 6. 2017, ke kterému datovala Instituce svoji zamítavou odpověď, dostala se Instituce do prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení vzniklého do data výzvy k vydání bezdůvodného obohacení dne 28. 6. 2017.

Právní vztah z úroků z prodlení je vedlejším (akcesorickým) závazkovým vztahem, neboť pojmově může vzniknout jen, pokud byl založen hlavní závazkový vztah, od kterého se vztah z úroků odvíjí. V projednaném případě to znamená, že promlčení části nároku má vliv na právo na úroky z prodlení. Judikatura Nejvyššího soudu k této otázce zaujímá stejné stanovisko: „[p]ovinnost platit úroky a úroky z prodlení nemůže trvat déle, než trvá závazek hlavní. Splněním dluhu (závazku) nebo jeho zánikem z jiného důvodu zaniká (končí) také povinnost platit úroky a úroky z prodlení jako vedlejší (akcesorický) závazkový právní vztah; zůstává tu jen povinnost zaplatit dospělé úroky a úroky z prodlení. Dojde-li k promlčení hlavního závazkového právního vztahu, nemůže se takový právní následek uplynutí času nevztahovat k závazku vedlejšímu (akcesorickému). I když promlčení úroků běží (může běžet) samostatně, je - jak vyplývá z výše uvedeného - nepochybné, že se promlčí, dojde-li k promlčení závazku dlužníka vrátit z důvodu úvěru poskytnuté peněžní prostředky, ledaže by byla jen ohledně nich promlčecí doba stavena nebo přetržena.“ (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 21 Cdo 761/2007).

Povinnost Instituce platit úroky z prodlení se tak vztahuje jen k nepromlčené části bezdůvodného obohacení. Finanční arbitr z výpisu plateb pojistného předloženého Institucí zjistil, že v období od 26. 6. 2014 (tj. období tří let před zahájením řízení před finančním arbitrem) do 2. 6. 2017 (datum výzvy k vydání bezdůvodného obohacení) zaplatil Navrhovatel na běžném pojistném částku ve výši 18.000 Kč (36 plateb ve výši 500 Kč). Navrhovatel platil pojistné i po doručení výzvy k nápravě Instituci a i po zahájení řízení před finančním arbitrem. Protože však Navrhovatel z těchto dalších plateb pojistného (jakožto bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy) úrok z prodlení nepožadoval, finanční arbitr se splatností následujících plateb pojistného nezabýval.

Judikatura obecných soudů neřeší, jakým způsobem má proběhnout zúčtování peněžitých plnění stran, která mají charakter bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy, a která si strany plnily na základě (neplatné) smlouvy v různých časových obdobích. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, pouze vyplývá, že „byla-li obě

plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (dnešní terminologií bezdůvodných obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení [...] v intencích ustanovení § 457 obč. zák. vzniká povinnost vrátit plnění (a tedy i „právo na vrácení“) již v okamžiku přijetí takového plnění (předcházejícímu prohlášení konkursu). K tomuto okamžiku se vypořádávají (způsobem plynoucím z R 26/1975 a R 15/1989) i vzájemně poskytnutá plnění...“

Finanční arbitr k vyřešení otázky zúčtování přistoupil za použití principu priority (podle kterého se plněním dlužníka, v případě že neuvede, na který z více dluhů u téhož věřitele plní, uhradí dluh nejdříve splatný) a zúčtoval odkupné primárně s nepromlčeným pojistným, které Navrhovatel (který na základě Pojistné smlouvy plnil více než Instituce a je tedy v pozici věřitele) zaplatil do dne výzvy k nápravě adresované Instituci, a to k okamžiku vzniku bezdůvodného obohacení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. 26 Cdo 687/2014: *„Dospěl-li odvolací soud na základě nezpochybnitelného skutkového stavu k závěru, že neuvede-li dlužník při plnění dluhu, k úhradě kterého z více dluhů jeho plnění směřuje, neuhradí se tím dluh nejdříve splatný, odchýlil se od ustálené judikatury dovolacího soudu.“*). Navrhovateli tedy přísluší úrok z prodlení z částky 1.399 Kč (ve výpočtu 18.000 Kč mínus 16.601 Kč).

Výši zákonného úroku z prodlení upravuje s účinností od 1. 1. 2014 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., ze dne 16. října 2013, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích (dále jen „Nařízení o výši úroků z prodlení“). Vztah mezi tímto nařízením a předchozím nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ze dne 8. června 1994, kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky, ve znění změnového nařízení č. 180/2013 Sb., ze dne 26. 6. 2013, upravuje § 19 odst. 1 Nařízení o výši úroků z prodlení, které stanoví, že *„[v]ýše úroku z prodlení, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení, se řídí nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení.“*

Podle § 2 Nařízení o výši úroků z prodlení platí, že *[v]ýše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů.*

Prvním dnem kalendářního pololetí, ve kterém došlo k prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení, byl den 1. 1. 2017, výše repo sazby stanovená Českou národní bankou k uvedenému datu byla 0,05 % p.a. Výše úroků z prodlení je tedy ročně 8,05 % (0,05 + 8 procentních bodů).

6 K výrokům nálezu

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení zjistil, že se Instituce z neplatné Pojistné smlouvy bezdůvodně na úkor Navrhovatele obohatila, a po zohlednění námítky promlčení, kterou Instituce důvodně vznesla, a zúčtování plnění stran neplatné Pojistné smlouvy rozhodl o tom, že je povinna vydat Navrhovateli toto bezdůvodné obohacení ve výši 4.899 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % p.a. z částky 1.399 Kč od 28. 6. 2017. Ve zbývajících částech návrh Navrhovatele zamítl.

Podle § 17a zákona o finančním arbitrovi platí, že *„[v] nálezu, jímž arbitr vyhovuje, byť i jen zčásti, návrhu navrhovatele, uloží současně instituci povinnost zaplatit sankci ve výši 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezu povinna zaplatit navrhovateli, nejméně však*

15 000 Kč. Zaplacení 15 000 Kč uloží i v případech, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Sankce je příjmem státního rozpočtu.“ V tomto případě je InSTITUTE povinna zaplatit sankci ve výši 15.000 Kč, protože 10 % z částky, kterou finanční arbitr Navrhovateli přiznal, nepřekračuje minimální sazbu sankce podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč. Sankce je příjmem státního rozpočtu a InSTITUTE je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku III. tohoto nálezu.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrocích tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ubwseyg
InSTITUTE – datová schránka zástupce 5pcgssn

